

ALLÒ DEL DRET, ÉS A L'INREVÉS?

Què veiem a través del mirall, la realitat fidel, exacta, o la inversió de la realitat? Bé, prèviament hauríem de fer una precisió. La pregunta que encapçala aquest text no pretén fer trontollar la percepció ocular de qui fa servir els ulls per mirar i, el que és més important encara, per veure; dues coses que no sempre són pariones. I tampoc no pretenem ficar-nos en filosofies orientals per a solució de conflictes de convivència, a l'estil de la recent novel·la de Yoshinori Noguchi, *La ley del espejo*. Res, res de tot això...

Això no obstant, ens interessa més embadocar-nos en el fenomen de les propietats físiques del mirall. Sempre ens ha fascinat la duplicació, aparent és clar, d'una imatge projectada fins a l'infinit mitjançant la contraposició de dos miralls. De la mateixa manera, també, ens ha deixat bocabadats la desaparició d'un objecte, gran o petit, quan un hàbil prestidigitador, dalt d'un escenari, ens ha escamotejat un elefant davant dels nostres ulls, quan encara no sabíem que aquell efecte "màgic" (el truc) es feia per mitjà d'un joc de miralls.

Tornant, però, al fenomen del mirall, o dels miralls en general, ens fa reflexionar sobre la importància que ha tingut en la rutina quotidiana de les persones... Avui dia, en el món, hi deu haver ben poca gent que ignori quina cosa és un mirall, oi? Qualsevol narració, un conte, una història candorosa, romàntica, ens portaria a creure que el primer mirall fou aquell sobre el qual es reflectiria la bella imatge d'una donzella, ajaguda a la vora d'un estany d'aigües tranquil·les, plàcides, i sobre la superfície de l'aigua ella s'hi reconeixeria... I qui sap si d'aquí naixerien històries i llegendes. Aquesta és una facultat exclusiva dels éssers humans (si no fem cas de qui diu que també els dofins, els elefants i els simis la comparteixen amb els humans), aquella que ens permet reconèixer-nos davant d'un element, líquid o sòlid, que reproduceixi la nostra imatge.

Quina meravella, els miralls! I més avui, que són tan nítids, tan fidels, tan sincers, tan objectius... Des del mirall líquid al sòlid, quants mil·lennis han passat! La història que coneixem diu que aquest estri fou inventat i/o descobert, com a mínim, fa més de quatre mil anys. El llibre del patriarca Job, a la Bíblia, ja ens en parla: "*Has ajudat Déu a forjar el cel blau, sòlid com un mirall de bronze?*" I, mil·lennis després, encara es feien del mateix material, perquè sant Pau també cita el mirall per referir-se al fet que allò que s'hi reflecteix és fosc i imprecís... Doncs, no ens ha d'estranyar gens que aquest estri tan singular hagi estat utilitzat per tants practicants d'oficis, d'artistes, de professions... Conductors, pintors, dentistes, gent de l'escena i tot un llarguíssim etcètera.

I del món dels artistes, els que ja han esdevingut clàssics, reproductors o copistes de la imatge real, n'hem escollit un per fer-nos preguntes sobre la seva tècnica: Francisco Zurbarán. Ell ens servirà de persona representativa dels qui han utilitzat l'estri del qual avui parlem, per treure'n la conclusió que, malgrat totes les virtuts que vulguem atribuir al mirall, de tota la innocència i credulitat que hi posem, si no hi estem amb l'ull ben alerta, sempre caurem en l'engany que el pintor citat hi devia caure. Es tracta d'una pintura feta pels volts de 1640, que es pot contemplar al Monestir de Guadalupe, on veiem Enrique III de Castella, oferint l'arquebisbat de Toledo a fra Fernando Yáñez. En aquesta obra, l'autor s'hi inclou d'una manera discreta, en un segon pla, per la via de l'autoretrat. És només el cap, el rostre, ja que la pintura és fosca, como la majoria de la seva producció inicial i mitjana; més endavant entraria en el clarobscur. En aquesta pintura se'ns mostra la banda dreta de la cara... Com s'ho va fer l'autor per reproduir la banda dreta de la seva cara? O, potser és la banda esquerra, si va fer servir un sol mirall? O, per a més veracitat i complicació, va fer servir dos miralls? L'hi haurem de preguntar tan bon punt ens el trobem de cara.